

UTENFOR AKADEMIET

I denne utgaven av Utenfor Akademiet kan du lese om en broket samling filosofer som i aller høyeste grad førte begivenhetsrike liv, også sett bort fra det de presterte i arbeidstiden. Richard Montague og Jean-Jacques Rousseau var briljante tenkere med gode rasjonelle evner, men de hadde også sider som var langt mer frimodige og «kjødelige» – kanskje mer enn godt var. Paul Grice var nok på mange måter en mer stereotyp filosof,¹ men i likhet med Montague var han uforskammet dyktig i det meste han drev med. William James, på sin side, søker høyere enn det jordiske, og prøver å finne Gud, men møter i stedet sin erkefiende Hegel. God fornøyelse!

Semantikk og dramatik

Om filosofen, matematikeren og lingvisten **Richard Montague** kan det trygt sies at han var vel så interessant utenfor, som innenfor akademiets vegger. Det er lett å bli imponert om man tar en titt på CV-en han klarte å bygge opp i løpet av et nokså kort liv: Han var en av Alfred Tarskis dyktigste og mest lovende studenter, og ble etter hvert en fremragende logiker som gjorde imponerende arbeider innenfor mengdelærens grunnlagsproblemer. Det viktigste bidraget hans er nok likevel det som skulle bli kjent som Montague-grammatikk. I tillegg til alt dette var han etter sigende en dyktig kirkeorganist og en hensynsløs eiendomsinvestor. Man skulle kanskje tro at en slik person ville hatt lite tid (eller lynne) til utagerende oppførsel, men det var absolutt ikke tilfellet. Montague levde faktisk så utagerende at han ikke rakk å bli eldre enn førti år. Han var nemlig kjent for å være en ivrig deltaker i det kaliforniske nattelivet, og en sen marskveld i 1971 inviterte han hjem noen mennesker han hadde møtt på byen for å fortsette festen der – noe han visstnok ofte gjorde. Ting tok dessverre en noe uheldig vending for semantikens store sønn denne kvelden. For tragisk nok viste gjestene seg å

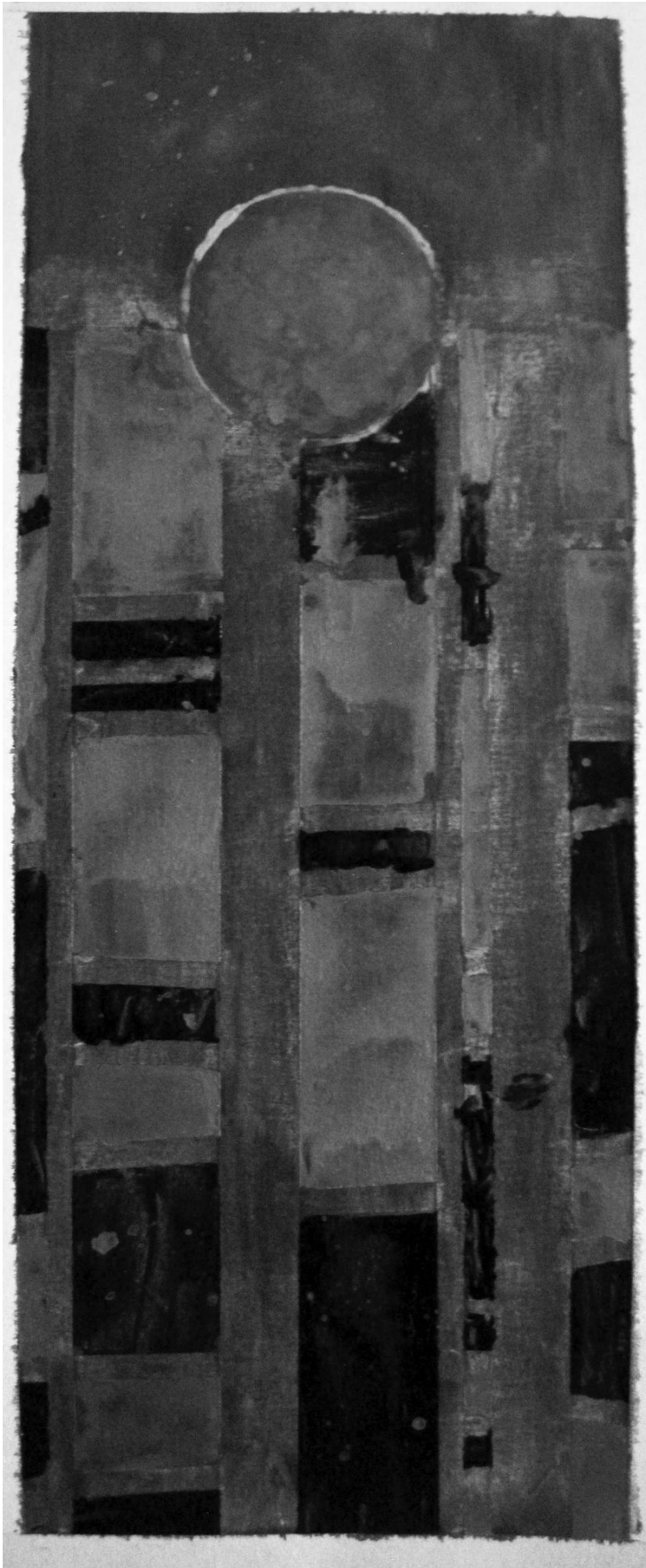
ha uhederlige motiver, og kvelden endte i en forbrytelse som fortsatt står uoppklart. Det som er sikkert, er at huset neste morgen var loppet for eiendeler og at Montague lå igjen, kvelt. Man kan se for seg at det var en nokså merkelig stemning i begravelsen hans, da dette var første gangen Montagues svært så ulike omgangskretser møttes for første gang.

Grice's hamskifte

Paul Grice er best kjent for sine bidrag innen språkfilosofi og lingvistikk, men gjorde også stor suksess på andre arenaer. Han holdt tidlig sin første soloforestilling som konsertpianist (det kan også ha vært hans siste) og spilte i en pianotrio sammen med sin far og bror; han var en dyktig sjakkspiller, kaptein på skolelaget i cricket og i fotball, og gikk senere videre til å spille både cricket og bridge på konkurransenivå. Hvor fikk han all energien, og tiden, fra? Skal vi tro hans kone, skyldtes det at han enten overlot praktiske og personlige gjøremål til andre, eller forsømte dem fullstendig. W.V.O. Quines beskrivelse gir et bilde av hva det sistnevnte resulterte i: «Paul var shabby... Det hvite håret hans var glissent og pistrete, han manglet noen tenner, og interesserte seg ikke stort for klær.» Quine ble derfor svært overasket da han møtte Grice på en universitetsmiddag: «Jeg ble forfjamset da jeg støtte på ham, upåklagelig antrukket i kjole og hvitt – som den reneste dressreklamen.» Grices labre interesse for personlig fremtoning ble tydeligvis bare oppveid av hans uklenderlige sans for institusjonell kutyme. Typisk brite.

Rousseau med og uten lenker

«Mennesket er født fritt, men overalt er det i lenker», skrev opplysningstenkeren **Jean-Jacques Rousseau**. Selv hadde han definitivt lirket av seg en rekke tyngende bånd, og må kunne beskrives som en fri sjel. Det er i alle fall slik han

beskriver seg selv i sine *Bekjennelser*. Et tegn på hans frigjøring finner vi i det som kanskje var et forsøk på å komme nærmere naturtilstanden: Rousseau pleide nemlig å luske rundt i mørke bakgater, hvor han fant en «absurd nytelse» i å blotte seg for forbipasserende fruentimmer. I sin åpenhjertige beskrivelse av aktiviteten legger han til at mens noen flirte, latet andre – de mer fornuftige, ifølge Rousseau – som om ingenting var hendt. Men på enkelte områder fant Rousseau riktignok at lenkene var å foretrekke fremfor friheten – å underkaste seg en dominatrix ga ham ifølge ham selv «de mest utsøkte nytelser».

William James' oppheving

I **William James'** samtid var Hegel den store helten hos angloamerikanske filosofer. Dette likte James svært dårlig, og han uttalte seg ofte kritisk om det mange vil hevde er den største av den tyske idealismens obskurantister. Imidlertid kan det se ut som James, på tross av sin motvillighet overfor denne typen filosofi, faktisk en gang ble hevet opp til de hegelianske høyder: I «arbeidet» med det som etter hvert skulle bli til boken *Varieties of Religious Experience*, inntok James, passende nok, en nokså pragmatisk holdning til det hele og eksperimenterte med hvordan ulike narkotiske stoffer kunne føre frem til religiøse erfaringer. Om han nådde frem til Gud er usikkert, men på veien hadde han et uventet møte med den filosofen han trodde han hadde minst til felles med. Etter å ha testet nitrogenoksid uttalte James nemlig at det kun var under påvirkning av dette stoffet at han var i stand til å forstå Hegel. Det skal sies at det ikke alltid er lett å forstå hva Hegel mente med «oppheving», men at det skal avhenge av inntak av sterke narkotikum er vel heller tvilsomt.

Denne utgavens bidrag er skrevet av Conrad Bakka og Alexander Myklebust.

NOTER

¹ (Selv om vi jo håper at Utenfor Akademiet-spalten har bidratt til å røske litt opp i filosofi-stereotypene!)